

Stodola, Jiří

Informace v pojetí jednotlivých epistemologických škol

In: Stodola, Jiří. *Filosofie informace - metateoretická analýza pojmu informace a hlavních paradigmat informační vědy*. Vydání první Brno: Masarykova univerzita, 2015, pp. 37-46

ISBN 978-80-210-8011-9

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/134804>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

3 INFORMACE V POJETÍ JEDNOTLIVÝCH EPISTEMOLOGICKÝCH ŠKOL

Tato kapitola rozvíjí a na příkladech demonstruje úvahy o vztahu epistemologie a informace. Pracujeme v ní s různými definicemi pojmu informace. Obecnou metodou je analýza diskursu, jde nám o to zjistit, jaký diskursivní rámec umožňuje definovat informaci tak, jak je definována a co z toho vyplývá.

3.1 Racionalismus

Pro racionalismus je signifikantní, že informaci chápe jako něco, co mění vnitřní prostředí individuálního poznávajícího subjektu. Informace však nepřenáší strukturu objektů, ale spíše pobízí subjekt, aby si sám vytvořil či změnil vlastní obraz světa. Fred Dretsche (1983) charakterizuje toto pojetí takto: „je běžné mezi kognitivními vědci považovat informaci za výtvar mysli“.

Každý obraz světa vytvořený myslícím individuem je jedinečný – racionalismus se projevuje přemrštěným důrazem na subjektivitu. Jiří Cejpek (1998) a Peter Ingwersen (1996) operují s pojmem „potenciální informace“. Potenciální informace je znakový záznam, který se stává skutečnou informací při kontaktu s lidským vědomím, bez něhož není aktuální informace. Jiří Cejpek klade velký důraz na subjektivitu:

Proces subjektivního vnímání a prožívání světa, označovaný jako příjem informace, je nutno považovat za živý pramen, měřítko a korelát jakéhokoli uvažování o informacích, neboť každý rozumový projev má své kořeny v prožitcích v prvé osobě. [...] Proto jsem přesvědčen, že jádrem teoretické informační vědy je především informace jako psychofyzilogický jev a proces, jako interakce člověka s vnějším světem a se sebou samým.

- EPISTEMOLOGIE

Znamená to, že informační věda by měla být ukotvena v informačních procesech probíhajících v lidském vědomí. (Cejpek, 1998, s. 139-140).

Birger Hjørland popisuje přístup racionalismu k poznání a informacím takto:

Racionalismus je ideál těch přístupů, které zakládají poznání na logice, principech, pravidlech a idealizovaných modelech. Racionalismus je skeptický k empirismu a k smyslové zkušenosti, protože nejsou organizovány podle principů, které jsou (v jednom či druhém směru) apriorní ve vztahu ke zkušenosti. (Hjørland, 2009, s. 1524)

Uvedme několik příkladů definic pojmu informace založených na racionalismu.

A. D. Madden definuje informaci jako „podnět, který mění nebo rozšiřuje obraz světa toho, kdo je informován.“ (Madden, 2004, s. 9). Tato definice odkazuje na racionalistické pojetí smyslového vjemu jako podnětu k vytvoření pojmu.

Podobně uvažuje i Allan Pratt, který informaci definuje následujícím způsobem: „Informace je proto událost; jedinečná událost, která se stane na jedinečném místě v čase a prostoru konkrétnímu individu.“ (Pratt, 1977, s. 215). Vidíme zde zřejmý důraz na subjektivitu a jedinečnost zkušenosti.

Racionalisté neztotožňují informaci se zprávou, tedy se sekvencí znaků, ale považují ji spíše za jedinečnou interpretaci této zprávy vytvořenou poznávajícím subjektem. Informace je chápána jako význam zprávy pro konkrétní subjekt.

Doede Nauta to vyjadřuje takto: „Informace je to, co je společné pro všechny reprezentace, které jsou synonymní pro jejich interpreta (synonymie je identita významů).“ (Nauta, 1972, s. 201)

Hlavní slabinou racionalismu je, že racionalisté zcela podceňují roli objektu a přeceňují roli subjektu. Objekt je pro ně pouze nějakým vnějším stimulem, který pohne subjekt k tomu, aby si sám vytvořil ideu. Ničí se tím možnost korespondence mezi realitou a myšlením. Idea je totiž tvořena v podstatě nezávisle na předmětu, kterému by měla odpovídat. Petr Kořátko to vyjadřuje takto:

Svět se redukuje na „útvár smyslu“, přičemž součástí tohoto smyslu už nemůže být pojem reality či reálnosti, protože ten nelze dát do závorky, aniž se vyprázdní: nemohu ho tematizovat, aniž bych na něm participoval (aniž bych aktivně uplatňoval svůj smysl pro realitu). Neměli bychom se nechat mást zažitými idiomy „tematizovat svět jako útvár smyslu“ znamená tematizovat útvár smyslu, nikoliv svět – tak jako „zkoumat kočku jako slovo“ znamená zkoumat slovo, nikoliv kočku. (Kořátko, 2010b, s. 15)

3.2 Historismus a sociální konstruktivismus

Rafael Capurro a Birger Hjørland (2003) zastávají podobnou pozici jako Nauta s tím rozdílem, že interpretaci považují za sociálně podmíněnou, tj. subjektivní v kolektivním smyslu. Toto pojetí vyjadřují následujícími slovy: „Otázky interpretace jsou obtížné, protože často zaměňujeme interpretaci s individuálním přístupem. Význam je, nicméně, určen v sociálních a kulturních kontextech.“ (Capurro a Hjørland, 2003, s. 397)

Sociálně konstruktivistickou definici informace uvádí Ian Cornelius:

Mé tvrzení je, že informace je správně viděna ne jako objektivní nezávislá entita, ale že je to lidský artefakt, konstruovaný a rekonstruovaný v rámci sociálních situací. Jako v právu, každá jednotka informace je informací jen tehdy, když je jí rozuměno v jejím vlastních kulturním obale, který nám dovoluje ji interpretovat. (Cornelius, 1996, s. 19)

Problém historismu a sociálního konstruktivismu spočívá v tom, že oba tyto směry vycházejí ze sociologie vědění a považují poznání nikoliv za odečítané ze skutečnosti, ale za společností subjektivně konstruované v rámci společenských interakcí. Podle Roberta K. Mertona (1957), který shrnuje výsledky sociologie vědění, všichni hlavní představitelé základních paradigmat se shodují na tom, že vědění je podmíněno extrakognitivními faktory, a přijímají základní Marxovo rozlišení mezi základnou a nadstavbou (sociálním bytím a sociálním vědomím).

Pojetí základny a nadstavby v sociologii vědění stírá rozdíl mezi subjektem a objektem. Vědění jako nadstavba (mentální produkce) je odrazem sociální základny (existenciální báze).⁴ Jednoduše by se dalo říci, že sociální vědění kopíruje reálně jsoucí strukturu společnosti (například tomistické pojetí hierarchie jsoucího odpovídá hierarchickému rozvrstvení feudální společnosti). Co to však znamená z hlediska epistemologie? Nic víc než to, že struktura společnosti je objektem sociálního vědění a zároveň jeho subjektem, protože sociální vědění je to, co společnost jako subjekt ví o sobě jako objektu. Společnost je objektem, protože podmiňuje vědění. Společnost se stává také subjektem, protože má sociální vědění. Objektem tohoto vědění však není nic než ona sama, jakkoliv to nemusí explicitně chápat. Tento přístup vede až k tvrzení Václava Bělohradského, že ontologie je sociologie (Petrusek, 1997, s. 175). Vidíme, že nejde o nic víc než o druh solipsismu, který můžeme nazvat solipsismem sociálním.

---

4 Pojmy existenciální báze a mentální produkce pocházejí od Roberta K. Mertona.

3.3 Empirismus

Protože v centru zájmu empiricismu je to, co je smyslově vnímatelné, je tendencí tohoto přístupu identifikovat informaci se smyslově vnímatelnými signály. Nicméně empirikové netvrdí, že sekvence signálů nemůže mít význam, trvají ovšem na tom, že význam signálů musí mít empirický obsah. Proto podle empiriků informace je:

1. něco objektivního a empiricky vnímatelného;
2. něco, co reprezentuje smyslově vnímatelné objekty a kvality, protože nějaké tvrzení je podle empiriků smysluplné, když má empirický obsah (Carnap, 1968)

Empiristickou pozici popisuje Birger Hjørland (2009) stručně takto:

Empirismus je ideál těch přístupů, které zakládají poznání na pozorováních (a na indukci ze záznamů pozorování). Je třeba se vyvarovat teoretického třídění a interpretace pozorování. (Jinak se musíme přesunout k jinému přístupu). Pozorování jsou vnímána jako „daná“, ne jako závislá na kontextu nebo na teorii. Empiristické přístupy jsou založeny na analýze vedoucí směrem zdola nahoru (informace je odečítána z objektů, percepce je chápána jako příjem nebo jako pasivní proces). (Hjørland, 2009, s. 1523)

Marcia J. Batesová vyjadřuje podmínku objektivitu a smyslové vnímatelnosti informace těmito slovy: „Fenomén, který je pozorován, je informace, vzor organizace hmoty a energie tak jak existuje ve světě a v živých bytostech.“ (Bates, 2006, s. 1034)

Definice Jasona Farradana, který tvrdí, že informace je „fyzická náhrada poznání“ (Farradane, 1979, s. 17), také splňuje podmínku objektivitu a smyslové vnímatelnosti informace.

První výše uvedená podmínka je popsána Lucianem Floridim jako část silné verze tzv. ontologické neutrality informace: „Nemůže existovat informace bez fyzické implementace.“ (Floridi, 2011b). Druhou podmínku, tedy skutečnost, že sekvence signálů, která má být informativní, musí mít empirický obsah vyjadřuje Jonathan Furner takto: „věci, které říkáme (tj. naše věty), jsou o věcech (tj. situacích), které existují ve fyzickém světě.“ (Furner, 2004, s. 432)

Základní vadou empirismu je fakt, že empiristé podceňují úlohu subjektu a přeceňují význam objektu. Subjekt považují za naprosto pasivní, neschopný vědomé aktivity, všechno probíhá mechanicky na základě kauzálního determinismu. Tím se v podstatě ruší subjektivita a možnost vztahu adekvace mezi realitou a myšlením, protože de facto žádné myšlení není: předměty vyvolávají ideje, ideje jsou spjaty asociativním vztahem – vše se děje se železnou nutností. Empirismus vede ke stavu, který popisuje Petr Kořátko:

Subjektivita zkolabuje na jakýsi pomyslný (v ničem nezakotvený, v éteru se vznášející) bod, čisté centrum zakoušení něčeho... Otázky typu, kde se tato aktivita odehrává, odkud se berou její vnější koordináty, její struktura a cíle, si v tomto kontextu nemá smysl klást. (Kofátko, 2010b, s. 15)

3.4 Pragmatismus

Pragmatické pojetí informace může být odvozeno od toho, jak tato filosofická škola chápe poznání. Tuto pozici shrnuje Birger Hjørland takto:

Pragmatismus je ideál toho přístupu, který zakládá poznání na analýze cílů, záměrů, hodnot a důsledků. Je to druh darwinismu aplikovaný na epistemologii (poznání je chápáno jako rozvoj sloužící k zvyšování adaptace lidského druhu na fyzické, biologické a kulturní prostředí. (Hjørland, 2009, s. 1526)

Tvrzení Iana Cornelia o informaci je v duchu pragmatismu:

...neexistuje jednotka informace, kterou bychom mohli odhalit jako nezávislou na naší praxi. Až do té doby, dokud není vyhledávána člověkem pohybujícím se v praxi v rámci praxe, není informací a nemůže být interpretována. Pokud se praxe snaží něčemu dávat smysl, tato věc již je součástí interpretačního rámce této praxe a je již v raném stádiu procesu interpretace. (Cornelius, 1996, s. 20)

Problémem pragmatismu je, že pokud vždy považuje informaci za závislou na cílech a záměrech, musí informaci a poznání nutně chápat jako přísně determinované zájmy mocenských skupin. Vědění v takovém pojetí není obrazem skutečnosti, ale je nástrojem udržování moci. Tím dochází ke zkruslování reality a vzniká falešné vědomí (Marx) nebo ideologie (Mannheim).

Sociolog vědění či informační vědec má dvě možnosti, jak naložit s takovým axiomem. Buď jej přijme jako univerzálně platný, a pak končí v rozporu, neboť musí považovat i své poznání za falešné vědomí či ideologii, nebo hledá sociální skupinu, která vlivu mocenských zájmů nepodléhá nebo podléhá v přijatelné míře a která je proto schopna vykročit ze začarovaného kruhu ideologie a nahlížet na skutečnost bez jejích falešných brýlí.

Některým filosofům rozpor skutečně nevádí, ba co víc považují bezrozporné myšlení za nástroj moci. Za všechny můžeme jmenovat českého postmoderního filosofa Václava Bělohradského (Bělohradský, 1997). Jak ukazuje logika (Materna a Štěpán, 2000, s. 208), z rozporného tvrzení je možné vyvodit cokoliv, proto můžeme konstatovat, že jakýkoliv rozporný myšlenkový akt není schopen zajistit snížení nejistoty, a tedy nemůže být považován za poznání skutečnosti (lze jistě vést

spor o tom, zda způsoby poznání, jako je poznání umělecké či náboženské vedou ke snížení nejistoty, zastáváme názor, že pokud se má jednat o způsoby poznávání, pak ke snížení nejistoty vedou). Chtít získat nějaké vědění prostřednictvím vnitřně rozporné teorie nemůže přinést žádné ovoce (kromě poznání o nemožnosti poznávat prostřednictvím takové metodologie) – nemá proto větší význam se jí v rámci vědeckého diskursu zabývat.

Tradičněji orientovaní filosofové se pokouší identifikovat skupinu, která vidí skutečnost správně, nezkresleně. Karl Marx ji nachází v osvobozeném proletariátu, Karl Mannheim připisuje schopnost vidět realitu v pravém světle intelektuálům. Domníváme se, že Marxova teorie o roli proletariátu v dějinách byla dostatečně jasně falsifikována praxí, proto se budeme zabývat pouze Karlem Mannheimem. Mannheim (1991) považuje intelektuály za skupinu lidí, kteří v podstatě neparticipují na bojích jednotlivých sociálních skupin o moc a jejich poznání je proto nezávislé na partikulárních ideologiích. K tomu se dá říct dvojitě:

1. vidět intelektuály jako na moci nezávislou skupinu je velmi optimistické a velmi snadno empiricky vyvratitelné (každý, kdo má zkušenost s akademickým prostředím, může přinést mnoho dokladů o tom, jaký boj o pozici v něm probíhá);
2. Mannheimovou teorií zájem o mocenskou pozici až příliš zřetelně prosvítá, jeho teorie se tedy jeví jako rozporná. V podstatě lze Mannheimův názor i zájem, který sleduje, rekonstruovat takto: Intelektuálové vidí realitu nezkresleně a mělo by jim proto být nasloucháno. Karl Mannheim je intelektuál. Karl Mannheim vidí skutečnost nezkresleně a mělo by mu být nasloucháno. Kdo však chce, aby mu bylo nasloucháno, projevuje mocenský zájem. Mocenské zájmy zkreslují poznání. Karl Mannheim má zkreslené poznání, a tudíž by mu nemělo být nasloucháno.

V každém případě teorie o skupině, která správným způsobem poznává realitu, vzhledem k tomu, že se její protagonisté s touto skupinou nutně identifikují (jinak by nebyli sociologové či informační vědci, ale ideologové), až příliš připomíná starověkou gnozi (Culianu, 2008), podle které se lidé dělí na vyvolené znající pravou realitu a ostatní mající za úkol vyvoleným sloužit (je vedena mocenskými zájmy). Sama tedy splňuje kritéria ideologie, a proto se její zjištění musí jevit jako rozporná.

3.5 Realismus

Realistický přístup můžeme hledat mezi autory, kteří jednak oproti empirismu informaci považují za něco odlišného od sekvence signálů či znaků a hledají ji v jejich významu, v myšlence, kterou znaky reprezentují, a jednak ve své koncepci pracují s kategorií pravdy, což je vymezuje vůči racionalismu.

Poznání je z hlediska realismu determinováno

1. objekty poznání;
2. subjektivní strukturou poznávajícího subjektu, který má potenciál za užití abstrakce odhalovat inteligibilní aspekt reality, tj. aspekt, který je přístupný rozumovému poznání.

„Jak vnější realita tak přesvědčení o této realitě existuje.“ (Hjørland, 2004, s. 497) Poznání chápané jako shoda mezi kognitivními strukturami a realitou je výsledek kooperace mezi objekty poznání a poznávajícím subjektem. Realisté nepodceňují ani objekty (jako racionalisté), ani subjekty (jako empirici).

Birger Hjørland popisuje realistickou pozici takto: „Hlavním tvrzením realismu je, že na mysli nezávislá realita existuje: například hory existují před lidmi a existují nezávisle na tom, zda lidé věří v jejich existenci či nikoliv.“ (Hjørland, 2004, s. 489)

Realistou je například Richard Derr, který tvrdí, že „informace je abstraktní, smysluplná reprezentace určení vytvořených objektem.“ (Derr, 1985, s. 29). Tuto svoji definici rozvádí v pěti podmínkách. Důležité je, že informace je podle něj abstraktní, tj. nezávislá na znacích, jejichž prostřednictvím je komunikována (což je v opozici vůči stanovisku empiristů), a je determinovaná objektem, tj. nevytvořená subjektem (což je pojetí neslučitelné s racionalismem).

Fred Dretske vymezuje informaci jako to, co je „schopné rozšířit vědění, a pokud vědění vyžaduje pravdu, pak ji informace vyžaduje také.“ (Dretske, 1981, s. 45). Vidíme, že Dretske v realistickém duchu považuje vědění za to, co je adekvátní skutečnosti (pravdivé). Má-li informace rozšířit vědění, musí být i ona pravdivá. Podobný pohled zastává Jiří Stodola (2010a, s. 66-70).

Frederik Thomson chápe informaci jako „produkt, který vyplývá z použití procesů organizace na materiální suroviny zkušeností, podobně jako ocel se získává z železné rudy.“ (Thomson, 1968, s. 305) Tato metafora připomíná pohled realistů na vznik pojmů. Smyslové vnímání dodává materiál pro abstrakci, obecný pojem je v smyslovém materiálu potenciálně přítomen podobně jako je ocel potenciálně obsažena v železné rudě.

V realistickém duchu můžeme interpretovat i definici informace B. C. Brookese (1980) vyjádřenou známou formulí $K(S) + \Delta I = K(S + \Delta S)$. K je poznání, S je jeho struktura, I je informace, setkává-li se vědění s informací, mění se jeho struktura. Realistickou pozici představuje fakt, že se struktura poznání je obohacena o strukturu informace, což je vyjádřeno tím, že řecký symbol delta se přenáší na druhou stranu rovnice.

Výhodou klasického realistického přístupu je, že uchovává metodologický individualismus, tzn. že za subjekt poznání je považováno individuuum, což je poměrně neproblematické. Realismus spočívá v přesvědčení, že to, co formuje poznatek, je

objekt, a subjekt hraje roli spíše pasivní, i když aktivitu ze strany subjektu realisté nepopírají. Aktivita subjektu spočívá v abstrakci, zobecnění a také v práci s pojmy – myšlení. Objekt dodává skrze smyslové vnímání svoji podobu prostřednictvím vjemu a představy, představy jsou materiál, které rozum upravuje do inteligibilní (rozumové) podoby. Role objektu a subjektu s ohledem na poznatek se v realistické epistemologii přirovnává k roli matky a otce při plození člověka. Subjekt je matka, objekt je otec, poznatek je jejich dítě. Kompletní DNA otce nesena spermií (podoba objektu) přichází k matce (subjektu) z vnějšku. Při oplodnění (vzniku poznatku) se spojuje s DNA matky, která je reprezentována vajíčkem, a vzniká jedinečná DNA nového člověka (poznatek). Vývoj embrya (myšlení) probíhá v těle matky (subjektu). Takovýto epistemologický postoj je realistický, protože nepopírá, že informační struktura objektu je obsažena v poznatku, ani nepopírá roli subjektu při vzniku poznatku a při práci s ním. Realistickou pozici popisuje Petr Kořátko takto:

Východiskem je přímočarý, nepodmíněný realismus. Jako jeho součást obhajují pojem subjektu, který je ve všech ohledech situován v reálném světě, aniž by se tím oslabovalo jeho postavení nezpochybnitelného zdroje artikulace vlastních myšlenkových a komunikativních aktů. K tomu přistupuje obhajoba individualistického (intencionalistického) interpretačního postoje, vycházejícího právě z respektu k subjektivní povaze myšlenkových a komunikativních aktů, jinými slovy, z uznání individuálního subjektu jako zdroje obsahu těchto aktů. (Kořátko, 2010b, s. 18)

3.6 Doménová analýza

V rámci informační vědy je realismus spojený s tzv. doménovou analýzou. Jádro tohoto přístupu popisuje Hjørland a Albrechtsenová (1995) následujícími slovy:

Doménově analytické paradigma je proto první sociální paradigma v rámci chápání informační vědy jako sociální vědy, které podporuje sociálně psychologickou, sociolinguvistickou perspektivu a perspektivu sociologie vědění v informační vědě. Doménová analýza je sekundárně funkcionalistickým přístupem, který se snaží rozumět implicitním a explicitním funkcím informace a komunikace a sledovat mechanismy základního informačního chování z tohoto hlediska. Za třetí je to přístup filosofického realismu, pokoušející se najít základ pro informační vědu ve faktorech, které jsou vnější individuálně subjektivnímu vnímání uživatelů, v protikladu například vůči behaviorálnímu a kognitivnímu paradigmatu. (Hjørland a Albrechtsen, 1995, s. 400)

Hjørland popisuje sociálně doménový přístup k informaci takto:

Kámen na poli může obsahovat rozdílnou informaci pro různé lidi (nebo pro různé situace). Informační systémy nemohou zachycovat všechny možné informace pocházející z kamene pro každé individuum. Není také možné, aby jedno zachycení informace bylo jediným pravdivým zachycením. Ale lidé mají různé vzdělání a hrají různé role v rozdělení práce. Kámen na poli reprezentuje typický druh informace pro geologa, jiný druh pro archeologa. Informace z kamene může být zařazena do různých kolektivních struktur vědění vytvářených např. geologií nebo archeologií. Informace může být identifikována, popsána, zaznamenána v informačních systémech pro různé oblasti poznání. (Hjørland, 1997, s. 111)

Představitelé sociálně-doménového paradigmatu rozpoznali neplodnost empirismu, racionalismu zabalených do behavioristického a kognitivního přístupu a přihlásili se k realismu. Problémem je, že to, co považují za realistickou pozici, jí ve skutečnosti není, nebo jí je jen ve velmi omezeném smyslu. Hjørland (2004) rozlišuje důsledně mezi metafyzickým a epistemologickým realismem, ale explicitně se hlásí pouze k realismu metafyzickému, podle kterého realita existuje nezávisle na tom, je-li poznávána. Realismus jako metafyzická koncepce však představuje příliš slabé stanovisko na to, aby mohlo být ve vědě užitečné, a to z toho důvodu, že vědu ani tak nezajímá, zda realita existuje nezávisle na poznání (implicitně to předpokládá), ale spíše to, jakou má realita strukturu a jak je tato struktura poznatelná. Realismus je proto třeba chápat spíše jako epistemologický postoj, podle kterého není poznatek konstruován subjektem poznání, ale je výsledkem setkání subjektu s objektem, tj. s tím, co je subjektu vnější a co je základní determinantou poznatku.

Přesvědčení, podle kterého objekty reálně existují nezávisle na tom, zda jsou poznávány, nestačí k tomu, aby mohl být někdo nazván realistou, protože to předpokládá i většina antirealistů (kromě solipsistů jako Fichte či Klíma). Základní rozdíl mezi realistickými a antirealistickými koncepcemi není v tom, zda existují předměty nezávisle na našem poznání, ale v pojetí role objektu a subjektu při poznávání. To, co dělá z antirealistů antirealisty, je podcenění či přecenění této role. Doménová analýza roli subjektu (kolektivního) zjevně přeceňuje. Tvrdí sice, že sice není subjektivistická v individuálním smyslu, což je nepochybně pravda; to, že je subjektivistická v kolektivním slova smyslu, jí však uniká.

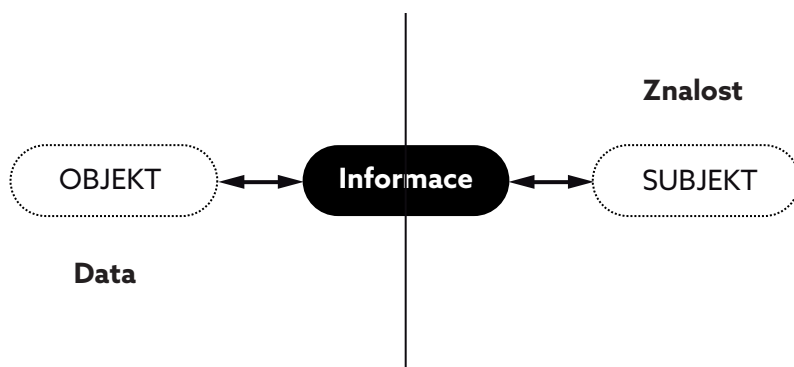
3.7 Závěr

Hodnocení jednotlivých epistemologických směrů v této kapitole nás zavazuje k preferenci realistického přístupu, který vyváženě reflektuje roli subjektu a objektu v procesu poznávání. Jsme také nuceni přiklonit se k realismu chápanému v individuálním smyslu, neboť se fakt, že se tzv. doménová analýza hlásí ke kolektivně

- EPISTEMOLOGIE

chápanému realismu, jeví jako určité nedorozumění. Ve skutečnosti jde o poněkud slabší verzi sociálního konstruktivismu. V intencích individuálního realismu není informace ani zcela objektivní skutečností, ani subjektivním výtvorem, ale spíše vztahem mezi objekty vnější reality a poznávajícím subjektem.

Epistemologická zkoumání nás tedy vedou k přesvědčení, že informace je něčím na pomezí mezi objektem zkoumání a poznávajícím subjektem, něco, co zajišťuje vztah mezi těmito dvěma entitami. Za základ tohoto vztahu na straně objektů (reality) můžeme považovat data, výsledkem pak je znalost na straně subjektu. Vyjádřit je to možné prostřednictvím následujícího schématu:

Obrázek 3. Informace jako objekt a subjekt
(dle Rodriguez-Muñoz, Martínez-Méndez a Pastor-Sanchez, 2012)

Informace tedy má svůj aspekt objektivní a subjektivní. Toto poznání je důležitým východiskem pro následnou pracovní definici informace. Ještě než se do ní pustíme, zkusíme objektivní a subjektivní stránku informace ukázat na přístupu tří autorů, zastávajících typické epistemologické pozice, prostřednictvím analýzy diskursu jejich textů.